

Thứ Hai, 23/11/2009, 09:24 (GMT+7)

Chuyên đề: cái giá của "chạy đua" phát triển công nghiệp

Hậu quả nhãn tiền

TTCT - Từ năm 2005 trở lại đây, hầu hết các tỉnh trong khu vực ĐBSCL đua nhau quy hoạch xây dựng khu công nghiệp (KCN), cụm công nghiệp vì cho rằng đó là cứu cánh của kinh tế địa phương. Tuy nhiên, chỉ sau thời gian ngắn “công nghiệp” đã làm môi trường sinh thái đặc trưng của vùng bị hủy hoại nghiêm trọng, trong khi phần lớn KCN bị bỏ hoang, thu hút đầu tư kém...

Khu công nghiệp Mỹ Tho (Tiền Giang) được xây dựng bên cạnh sông Tiền. Gần chục năm nay các nhà máy ở đây vô tư xả nước thải chưa qua xử lý xuống con sông này - Ảnh: Vân Trường

Theo ông Phan Thành Phi - trưởng Ban quản lý các KCN Long An, tỉnh quy hoạch 7.400ha đất ở những nơi không sản xuất nông nghiệp được để làm công nghiệp. Đến nay đã có 15/19 KCN được cấp chứng nhận đầu tư, trong đó đã bồi thường giải phóng mặt bằng 4.500ha, xây dựng hạ tầng 3.000ha nhưng chỉ mới có 20% diện tích được lấp đầy.

Ngoài ra tỉnh này còn có 43 cụm công nghiệp với diện tích khoảng 7.000ha nữa. Nhưng hiện chỉ mới có vài cụm hoạt động hiệu quả, phần lớn đang trong tình trạng... chưa làm gì! Ông Phi thừa nhận phải rất lâu nữa mới có thể xây dựng hoàn chỉnh cơ sở hạ tầng các KCN và có thể phải xóa nhiều cụm công nghiệp “treo”.

Và ngay cả các KCN đang hoạt động cũng chưa có hệ thống cấp nước sạch phục vụ sản xuất. Ngân sách tỉnh không có, nhà đầu tư cũng không, tỉnh buộc phải cho phép doanh nghiệp khai thác nước ngầm dù biết điều đó sẽ phá vỡ quy hoạch bảo vệ tầng nước ngầm quý giá cũng như làm ảnh hưởng xấu đến môi trường.

Chạy theo phong trào

Đánh giá về việc phát triển khu - cụm công nghiệp tại ĐBSCL thời gian qua, ông Trần Hữu Hiệp - phó chánh văn phòng Ban chỉ đạo Tây Nam bộ - nói: “Phát triển KCN của vùng ĐBSCL thời gian qua chủ yếu là làm theo phong trào, tỉnh nào cũng có KCN để chuyển dịch cơ cấu kinh tế mà chưa thật sự dựa vào lợi thế so sánh của từng địa phương, chưa gắn kết tốt giữa quy hoạch với bảo vệ môi trường. Những dự án đóng tàu, bột giấy, dệt nhuộm... ở nơi khác dạt ra thì ĐBSCL đón. Hậu quả là trong cơn khát thu hút đầu tư thì các tỉnh này đã ôm phải luồng công nghiệp ô nhiễm”.

Ông TRẦN HỮU HIỆP cho biết đến cuối năm 2008, ĐBSCL có 151 KCN tập trung. Tuy nhiên tỉ lệ lấp đầy diện tích đất các KCN trong vùng ước đạt 34%, thậm chí có KCN chỉ mới sử dụng 5% diện tích. Rất nhiều KCN giải tỏa xong thì bỏ đó chờ xây dựng hạ tầng, chờ nhà đầu tư.

Long An và nhiều tỉnh khác đang bỏ hơi tai giải quyết nạn ô nhiễm phát sinh từ ngành công nghiệp. Ông Nguyễn Văn Thiệp, giám đốc Sở Tài nguyên - môi trường tỉnh Long An, than thở: “Trước đây có nhiều nhà đầu tư đến Long An, tỉnh rất mừng nên thiếu cân nhắc lựa chọn ngành nghề đầu tư. Hậu quả là mấy năm nay dân kêu ca chuyện ô nhiễm quá trời. Bây giờ chỉ việc kiểm tra, giám sát, xử lý ô nhiễm môi trường của các doanh nghiệp cũng đủ đuối”.

Chỉ trong chín tháng đầu năm 2009 thanh tra sở đã phát hiện, xử phạt tới 107 doanh nghiệp vi phạm về môi trường, xử phạt hành chính hơn 1,6 tỉ đồng. Trong đó có 25 doanh nghiệp vi phạm nhiều lần đã bị UBND tỉnh đình chỉ hoạt động vô thời hạn, chủ yếu là ngành luyện nhôm, luyện thép, dệt nhuộm, giết mổ gia súc gia cầm. Nếu KCN được lấp đầy, vấn đề ô nhiễm môi trường sẽ còn nhức nhối hơn nữa.

Tại TP Cần Thơ, bí thư Thành ủy Nguyễn Tấn Quyền cho biết ngành chế biến nông thủy hải sản chiếm 98% tổng sản lượng công nghiệp của TP. Tuy nhiên đây cũng là ngành bị người dân phản ảnh gây ô nhiễm

cần phải quyết liệt chấn chỉnh, nếu không chắc chắn sẽ để lại hậu quả rất lớn cho con cháu sau này.

Tỉnh Tiền Giang cũng vì lao vào “cuộc đua” phát triển khu - cụm công nghiệp nên sẵn sàng cho phá 590ha rừng phòng hộ tại huyện Gò Công Đông để phát triển công nghiệp. Đến khi dư luận lên tiếng phản đối thì tỉnh vội vã trấn an bằng cách... hứa sẽ bỏ tiền ra trồng rừng và xây dựng thêm một con đê phía trong đê... phòng đê chính bị vỡ!

Và mặc dù đã thẳng tay đồn bỏ hơn 200ha rừng phòng hộ để san lấp mặt bằng nhưng hai năm nay Vinashin phía Nam vẫn “án binh bất động” với khu đất quy hoạch cụm công nghiệp tàu thủy tại xã Vàm Láng, huyện Gò Công Đông. Người dân địa phương “lên ruột” mỗi khi nghe tin áp thấp nhiệt đới hoặc bão vì nguy cơ “mặn hóa” vùng ngọt hóa phía sau cánh rừng vừa bị “tàn sát”.

Công nghiệp không là cứu cánh

Đề cập “cuộc đua” xây dựng khu - cụm công nghiệp ở ĐBSCL, ông Nguyễn Tấn Quyền nói: “Chúng ta đã trải qua thời gian dài chưa hình dung, chưa hiểu hết hai chữ “bền vững” của sự phát triển như thế nào. Do đó có nơi, có lúc chúng ta đã nóng vội phát triển công nghiệp tự phát không tuân theo quy hoạch. Và đổi lại chúng ta phải hứng chịu hậu quả lâu dài. Do đó việc đánh giá chính xác lợi thế của địa phương để quy hoạch, đầu tư phát triển bền vững chính là khâu quyết định”.

Tại hội thảo chuyển dịch cơ cấu kinh tế tỉnh Bến Tre mới đây, nhiều nhà khoa học đã cảnh báo vùng đất ĐBSCL có hệ sinh thái và môi trường rất đặc biệt. Nếu không quan tâm gìn giữ món quà của thiên nhiên ban tặng thì chắc chắn thế hệ sau sẽ lãnh hậu quả thảm họa môi trường.

Khi tỉnh Bến Tre định hướng sẽ ưu tiên phát triển công nghiệp đến năm 2020, TS Phạm Thị Ngọc Mỹ, hiệu trưởng Trường ĐH Tài chính - marketing, góp ý: “Phát triển công nghiệp tràn lan sẽ không có lợi mà ngược lại sẽ trả giá về môi trường. Cần phải phát huy tối đa lợi thế của địa phương thay vì chạy đua tăng tỉ

Trong 10 năm qua (1998-2008) việc thu hút đầu tư ở khu vực ĐBSCL khá thấp, chỉ đạt 7,9 tỉ USD. Ngoại trừ ba tỉnh có tốc độ thu hút đầu tư tương đối khá là Long An, Kiên Giang và Cần Thơ (chiếm 80% toàn vùng), chưa có tỉnh nào đạt yêu cầu. Trong ba tỉnh đứng đầu toàn vùng thì Kiên Giang chiếm 36% nhưng chủ yếu dựa vào lợi thế đảo Phú Quốc; Long An (khoảng 37%), một phần giá trị mang lại là khu công nghiệp phía bắc sông Vàm Cỏ, phần lớn dựa vào lợi thế gần vành đai TP.HCM và 10% còn lại là Cần Thơ với khu công nghiệp đang có.

trọng công nghiệp”. Lợi thế của Bến Tre, theo TS Mỹ, chính là môi trường sinh thái trong lành chưa bị tổn hại và vùng cây ăn trái lớn nhất nhì ĐBSCL rất thuận lợi để phát triển du lịch, dịch vụ và nông nghiệp kỹ thuật cao.

GS-TS Nguyễn Thanh Tuyền, hiệu trưởng Trường ĐH Kinh tế - tài chính, cho rằng các tỉnh ĐBSCL sẽ khó tìm thấy những bước nhảy vọt về kinh tế nếu kỳ vọng quá lớn vào công nghiệp. Ông cho rằng thế mạnh của nhiều tỉnh ĐBSCL chính là thương mại và dịch vụ về du lịch, xuất khẩu hàng hóa nông sản, thông tin liên lạc, giao thông vận tải, y tế, giáo dục đang phát triển nhanh.

Cho rằng các tỉnh ĐBSCL không nên chạy theo công nghiệp bằng mọi giá, GS Trần Đình Bút - nguyên viện trưởng Viện Quản lý kinh tế trung ương - khẳng định tỉnh Bến Tre và một số tỉnh khác có thế mạnh “trời cho” chính là vùng đất lý tưởng để phát triển nông nghiệp toàn diện, cả trồng trọt và chăn nuôi, đáp ứng nhu cầu về lương thực - thực phẩm ngày càng lớn của thế giới.

VÂN TRƯỜNG - QUANG VINH

<http://www.tuoiitre.com.vn/Tianyon/Index.aspx?ArticleID=347632&ChannelID=123>

Bệnh nôn nóng chạy theo thành tích

Trao đổi với TTCT, tiến sĩ VÕ HÙNG DŨNG, giám đốc phòng thương mại - công nghiệp VN chi nhánh Cần Thơ, nhấn mạnh: ĐBSCL đang trả giá vì “bệnh chạy theo thành tích”.

Khai thác du lịch xanh ở Tiền Giang - Ảnh: Vân Trường

Theo TS Võ Hùng Dũng, việc chuyển dịch cơ cấu kinh tế để phát triển là đúng hướng, đúng với chủ trương của Đảng và Nhà nước. Tuy nhiên, do quá nôn nóng phát triển kinh tế, nhiều tỉnh thuần nông, điều kiện cơ sở hạ tầng thấp kém cũng ào ào phá lúa, vườn cây ăn trái quy hoạch khu công nghiệp để thu hút đầu tư và đang phải trả giá.

*** Cụ thể, sự trả giá đó như thế nào, thưa ông?**

- 70% đất đai tại khu công nghiệp đang bỏ hoang hoặc bị nhà đầu tư, các đại gia “xí phần” đất đai rồi để đó mà không sinh lợi cho xã hội. Về hiệu quả thu hút đầu tư mang lại cũng rất thấp, hầu hết các khu công nghiệp này chủ yếu thu hút các doanh nghiệp nhỏ, dạng cò con, lại chủ yếu tập trung vào lĩnh vực thủy sản, chế biến tôm, cá, rất ít dự án đầu tư nước ngoài và thiếu hẳn lĩnh vực chế biến lương thực, thực phẩm - một lĩnh vực mà ĐBSCL đang rất cần. Trong khi đó người dân đã bị giải tỏa đất đai để làm khu công nghiệp phải gánh chịu nhiều thiệt hại, đời sống khó khăn, bức xúc.

*** Như vậy, rõ ràng một chủ trương lớn đã không mang lại hiệu quả như mong muốn, theo ông, đâu là nguyên nhân chính?**

- Tôi cho rằng nguyên nhân chính là chúng ta đã quy hoạch quá nhiều khu công nghiệp, đặc biệt là do chúng ta quá nôn nóng và chạy theo thành tích. Trước áp lực tăng trưởng kinh tế nhanh, nhiều tỉnh phải “quơ quào” nhà đầu tư, bất kể ngành nghề, năng lực của họ, chính vậy nên mới có chuyện chỉ một ông đóng tàu Vinashin mà ba bốn tỉnh ở ĐBSCL tranh nhau cấp đất và hậu quả là khởi công rồi bỏ đó.

*** Nhưng thưa tiến sĩ, cũng có ý kiến cho rằng nguyên nhân khiến các khu công nghiệp chưa được lấp đầy là do cơ sở hạ tầng ĐBSCL chưa hoàn chỉnh và do tác động của suy giảm kinh tế toàn cầu?**

- Điều đó chỉ đúng một phần thôi. Năm 2008 là năm VN đối mặt với suy giảm kinh tế nhưng Tập đoàn Vinashin đã đầu tư vào Hậu Giang trước đó rồi và sau hai năm dự án này vẫn là bãi đất trống. Tôi cho rằng họ lấy đất đai để sau này làm chuyện khác, bởi đóng tàu đâu mà nhiều thế, một khu vực chỉ có 13 tỉnh mà có đến 3-4 nhà máy đóng tàu?

*** Theo ông, làm gì để gỡ bài toán “loạn” khu công nghiệp hiện nay, giúp các khu công nghiệp khai thác hiệu quả hơn và bền vững?**

- Từ nhiều năm nay, nhiều chuyên gia kinh tế đã cảnh báo: không thể phát triển công nghiệp bằng mọi giá, nhưng có ai chịu nghe đâu. Cụm từ “mọi giá” ở đây là yêu cầu tỉnh cần xác định mục tiêu của tỉnh mình, nếu mục tiêu đưa ra không đạt với thực tế thì phải mạnh dạn sửa, điều chỉnh ngay, nếu không sẽ gây tác hại vô cùng lớn. Bây giờ các tỉnh vẫn còn kịp để sửa sai.

Theo tôi, các tỉnh cần nhanh chóng rà soát lại các khu công nghiệp, cân nhắc nhu cầu thu hút đầu tư và lĩnh vực ưu tiên đầu tư. Không nên nôn nóng chạy theo phong trào mà phải dành ra một số lượng đất đai nhất định để chờ cơ hội thu hút các nhà đầu tư mới, đầu tư vào những lĩnh vực mà địa phương, vùng có lợi thế so sánh. Tuyệt đối nói không với những dự án có thể gây ô nhiễm, hủy hoại môi trường. Đặc biệt, các tỉnh trong khu vực cần phải nhanh chóng liên kết lại theo cụm, nhóm (mỗi cụm vài ba tỉnh) có lợi thế tương đồng về tiềm năng đất đai, địa lý để bàn bạc thỏa thuận trong thu hút đầu tư nhằm tận dụng nguồn lực tài chính, nhân lực, nhân công...

HOÀNG TRÍ DŨNG thực hiện

Làm giàu bằng kinh tế xanh

Theo Giáo sư - tiến sĩ NGUYỄN VĂN NAM, cuộc khủng hoảng kinh tế thế giới hiện nay là cơ hội tốt để “lập lại trật tự” phát triển kinh tế theo xu hướng xanh. VN có thể xây dựng các mô hình đô thị xanh, Khu công nghiệp xanh...

“Xanh” có ý nghĩa rất rộng. Từ việc sử dụng tài nguyên môi trường thiên nhiên mà không làm tổn hại đến nó, đến việc sản xuất hàng hóa bằng những công nghệ không gây ô nhiễm, là việc sử dụng hàng hóa mà không đem lại hậu quả xấu cho môi trường, và sau cùng là những công nghệ mới bảo vệ và tái tạo môi trường.

*** Theo ông, VN có lợi thế gì để phát triển kinh tế xanh?**

- Các doanh nghiệp VN có không ít lợi thế. Các nước phát triển có ý thức giúp các nước đang phát triển như VN khôi phục, bảo vệ môi trường. Do đó, VN có nhiều cơ hội được ưu tiên hỗ trợ.

*** Theo ông, việc gì sẽ phải làm ngay để tận dụng cơ hội có được?**

- Là cương quyết ngăn chặn việc hủy hoại môi trường. Để làm được điều đó, trước hết cần kiểm tra toàn bộ cơ sở sản xuất gây ô nhiễm để xử lý. Xử thì phải nghiêm khắc, cần có phiên tòa xử mẫu. Song song đó, nên có chiến lược khuyến khích doanh nghiệp đầu tư kinh doanh vào nền kinh tế xanh, cụ thể là vào những ngành mà các nước phát triển muốn chuyển cho các nước khác để họ tập trung vào nghiên cứu và phát triển công nghệ mới.

*** Nhiều doanh nhân nước ngoài trở thành tỉ phú khi đầu tư vào ngành công nghiệp xanh. Vậy một doanh nghiệp VN muốn đầu tư vào ngành công nghiệp xanh nên tham gia lĩnh vực nào?**

- Triển vọng phát triển của VN là nông nghiệp và du lịch. Nếu doanh nghiệp VN muốn đầu tư vào kinh tế xanh thì hãy bắt đầu bằng nông nghiệp. Hãy biến VN thành vườn rau, vườn trái cây sạch của thế giới và khởi đầu ngay bây giờ. Đây là sản phẩm cạnh tranh được trên thị trường Âu, Mỹ. Tất nhiên chúng phải đạt tiêu chuẩn môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm nghiêm khắc. Chính từ đòi hỏi nghiêm khắc này, doanh nghiệp VN mới đầu tư công nghệ để đạt được tiêu chuẩn.

*** Để theo đuổi công nghiệp xanh, doanh nghiệp VN sẽ phải đối đầu với những thách thức gì?**

- Đó là hàng rào kỹ thuật, hàng rào vệ sinh an toàn thực phẩm... Để tôm, cá của ta xuất khẩu mạnh hơn, ổn định hơn phải cải tạo môi trường, không chỉ là ao nuôi mà còn phải tái tạo nguồn nước, nguồn thức ăn, ngăn chất độc hại thẩm thấu vào nguồn nước... Đó là hướng kinh doanh “xanh” mới. Châu Âu đang tiến tới bỏ hẳn việc sử dụng túi nhựa vì có hại cho môi trường. Tôi nghĩ nếu một doanh nghiệp VN có thể sản xuất túi tự hủy để cung cấp cho thị trường châu Âu, Mỹ... thì các nước này sẽ hỗ trợ ngay.

*** Còn ngành du lịch thì sao, có thể hưởng lợi hoặc góp phần gì cho công nghiệp xanh?**

- Du lịch phải hướng đến số đông. Nhiều khách du lịch đến VN nhưng ít người quay lại.

Công việc bây giờ là phải cải tạo môi trường đang bị ô nhiễm. Riêng quyết tâm làm việc này cũng đủ hấp dẫn người ta đến vì đó là một cách quảng cáo rất hiệu quả cho hàng hóa VN trong nền “kinh tế xanh”.

Tất nhiên việc tái tạo môi trường bị hủy hoại, ô nhiễm nặng nề như VN cần vốn đầu tư khổng lồ. Nhưng nếu không cương quyết làm ngay, rất có thể chúng ta sẽ không còn cơ hội tái tạo môi trường được nữa.

Lựa chọn lợi thế riêng

Hiện nhiều tỉnh trong khu vực ĐBSCL đã nhận ra những hạn chế của cuộc đua phát triển công nghiệp nên bắt đầu tỏ ra thận trọng. Ông Phạm Thành Khôn, phó giám đốc Sở KH-ĐT tỉnh Vĩnh Long, quả quyết: “Tỉnh sẽ không sử dụng toàn bộ đất công nghiệp đã được quy hoạch để làm công nghiệp mà sẽ nhìn ra các tỉnh xung quanh xem người ta làm gì rồi chọn lĩnh vực thế mạnh của tỉnh có thể liên kết được để ưu tiên phát triển”. Theo định hướng, thương mại-dịch vụ như: nhà ở, nghỉ dưỡng, vận tải, giải trí, y tế kỹ thuật cao, đào tạo nghề... sẽ được ưu tiên trong chuyển dịch cơ cấu kinh tế Vĩnh Long 10 năm tới. Bằng chứng là mặc dù Chính phủ đồng ý cho Vĩnh Long quy hoạch 2.178ha đất làm công nghiệp, nhưng hiện tỉnh chỉ mới làm hai Khu công nghiệp Hòa Phú và Bình Minh với diện tích chưa tới 300ha.

Ông Trương Quốc Tuấn, bí thư Tỉnh ủy Kiên Giang, cho biết tỉnh đã tiến hành rà soát quy hoạch lại các khu - cụm công nghiệp theo hướng phát triển bền vững. Các khu công nghiệp nhà máy sản xuất điện than, vật liệu xây dựng đá vôi và xi măng, thiết bị chế tạo, chế biến thủy hải sản, cảng biển... đều phải tuân thủ các quy định bảo vệ môi trường.

Còn theo Phó chủ tịch UBND tỉnh Tiền Giang Nguyễn Văn Phòng, tỉnh hiện chỉ thu hút các ngành công nghiệp ít ô nhiễm và ưu tiên phát triển ngành nông nghiệp kỹ thuật cao. Thế mạnh của tỉnh là có vùng trồng lúa và cây ăn trái đặc sản như: vú sữa, chôm chôm, nhãn, thanh long, xoài, dưa, sori... Các loại nông sản này đã và đang được canh tác theo tiêu chuẩn toàn cầu Global GAP hoặc tiêu chuẩn an toàn, chất lượng cao để tạo lợi thế cạnh tranh xuất khẩu. Ngoài ra lợi thế về du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng cũng sẽ được phát huy tối đa vì đây là lĩnh vực có thể liên kết được với các tỉnh lân cận như Bến Tre, Vĩnh Long.

DOAN TRANG thực hiện